

Regeringens höstbudget 2016

- ur ett elevperspektiv

En analys av regeringens budgetproposition inför 2017 utifrån ett elevperspektiv

Inledning

Med anledning av regeringens budgetförslag som presenterades den 20 september kommenterar Sveriges Elevkårer de utbildningspolitiska förslag som framförts i förslaget. Sveriges Elevkårer representerar fler än 90 000 elever i hela Sverige och denna budgetanalys är ett steg i riktning att förändra skolpolitiken och förbättra förutsättningar för svensk skola och dess elever.

Sammanfattning

Generellt sett så innehåller denna budgetproposition inte så många nyheter. De flesta satsningar är förlängningar av tidigare satsningar eller så har de aviserats tidigare under året. Sveriges Elevkårer hade dock önskat fler konkreta förslag till förändringar i svensk skola. I budgeten satsas det mycket på grundskolans tidiga insatser samt vuxenutbildningen. Många satsningar är bra men samtidigt glöms gymnasieskolan bort. Vi vet att söktrycket till yrkesprogrammen faller drastiskt, genomströmningen i gymnasiet är oroväckande låg, gymnasieelever känner sig alltmer stressade och betygssystemet och elever får inte den undervisningstid som de är garanterade. Sveriges Elevkårer hade sammantaget hoppats på fler insatser riktade mot gymnasieskolan.

Välfärds miljarderna – berör flera utgiftsområden

Sammanfattning

Regeringen satsar totalt 10 miljarder kronor på välfärden under kommande år genom anslag till landets kommuner och landsting. Syftet med satsningen är att öka bemanningen inom skola, sjukvård och äldreomsorg och genom detta stärka välfärden.

Analys

Sveriges Elevkårer ser ett behov av skolan behöver resurser. Skolan blir prioriterad olikvärdigt och många kommuner behöver satsa mer – framförallt på undervisningen. Därför ser vi positivt på att staten nu stöttar kommuner med mer resurser och vi förväntar oss att dessa kommer användas till att satsa på skolan.

Utgiftsområde 15 – Studiestöd

Anslag 1.1 Studiehjälp

Sammanfattning

Detta anslag reglerar pengarna som ska fördelas till studerande inom gymnasieskolan. Regeringen föreslår enbart förändringar som beror på ändrade volymer. Det finns alltså inget förslag om att ändra nivån på studiebidraget som idag ligger på 1050 kronor per månad och elev.

Analys

Studiebidraget har inte förändrats sedan 2006 då det sattes till dagens nivå. Sedan dess har inflationen ätit upp pengarnas värde och elever får i dagens penningvärde 107 kronor mindre per månad jämfört med 2006. Sveriges Elevkårer tycker att regeringen bör höja studiebidraget till en nivå så att det åtminstone kompenserar för inflationen.

Anslag 1.7 Studiestartsstöd

Sammanfattning

Regeringen inför ett nytt studiestöd. Detta ska bidra till att rekrytera arbetslösa som är över 25 år som har kort utbildningsbakgrund och som är i behov av grundläggande eller gymnasial utbildning för att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet ska uppgå till cirka 9100 kronor per månad.

Analys

Förslaget kan komma ha en positiv effekt på arbetslösheten bland de som har en låg utbildningsbakgrund. Däremot behövs det stora satsningar på gymnasieskolan för att öka kvalitet och genomströmning så att fler blir etablerade på arbetsmarknaden från början.

Utgiftsområde 16 – Utbildning och universitetsforskning

Förändrad styrning av statens skolverk

Sammanfattning

Regeringen föreslår att förändra resursfördelningen till Skolverket genom att öka basanslaget till myndigheten. Detta kommer efter en utredning som gjorts av Statskontoret och genom förändringen hoppas regeringen att Skolverket ska få mer flexibilitet i sina uppdrag.

Analys

Det är en övergripande satsning som mest handlar om hur regeringen ska kunna styra Skolverket. Satsningen kommer inte att vara direkt märkbar för landets elever.

Personalförstärkning inom elevhälsan

Sammanfattning

Regeringen fortsätter sin satsning på att öka personaltätheten inom elevhälsan. Detta ska syfta till en ökad tillgång på skolkuratorer, skolsköterskor och skolläkare.

Analys

Detta är en välkommen satsning som regeringen nu gör. I en tid då allt fler elever väljer att hoppa av sina gymnasiestudier, färre elever blir behöriga till gymnasiet och den psykiska ohälsan bland unga ökar så är satsningar på elevhälsan viktiga.

9.2.1 Lärarna är nyckeln till en bättre skola

Nationell samling för läraryrket

Sammanfattning

Regeringen fortsätter den påbörjade satsningen på lärares löner. 2017 budgeteras 3 miljarder kronor för att ge 60.000 lärare en ökad lön.

Analys

Satsningen på lärares löner är avgörande för att öka yrkets attraktionskraft och för att på lång sikt säkerställa att varje elev får tillgång till behöriga lärare. Regeringen borde dock satsa på de strategiskt viktiga lärarna – nämligen ge lärarna på skolor med stora utmaningar mest. Från internationella undersökningar vet vi nämligen att Sverige har problem med att locka de bästa lärarna till de skolor med störst utmaningar.

Ytterligare satsningar på fler lärare och lågstadiet

Sammanfattning

Regeringen tillför 10 miljoner kronor 2017 till Skolverket för att myndigheten ska ta fram en webbutbildning. Utbildningen ska syfta till att utbildade lärare som idag arbetar med något annat ska kunna fräscha upp sina kunskaper. Detta är ett sätt för att rekrytera utbildade lärare som idag arbetar med något annat.

Analys

Satsningen kan till synes verka bra men frågan är om den kommer göra så stor skillnad. Det finns ett stort problem med att cirka 50.000 utbildade lärare idag arbetar med något annat. Analyser och erfarenheterna från lärarfacken visar dock på att dessa personer lämnade läraryrket på grund av den dåliga arbetsmiljön. Ett problem som inte löses genom en webbutbildning.

9.2.2 Tidiga insatser behövs

Hela Sverige läser med barnen

Sammanfattning

Regeringen gör flera satsningar på att öka läslusten bland elever. En utav dem är att vidare benämna höstlovet som läslov. För att stimulera läsning under detta lov satsar regeringen 5 miljoner kronor på kulturinstitutioner runtom i landet.

Analys

Från forskning vet vi hur avgörande läsningen är för kunskapsinhämtningen. Att regeringen nu väljer att benämna höstlovet och uppmuntra elever att läsa är en bra satsning. Det viktiga blir att fokusera på ökad läslust och inte att tvinga elever till läsning. Däremot borde ett långsiktigt fokus för regeringen ligga på att höja utbildningskvaliteten och undervisningstiden i skolan så att eleverna också erbjuds stöd av en lärare i sin inläring.

9.2.3 Jämlikheten i skolan måste öka

Utvidgad Samverkan för bästa skola

Sammanfattning

Regering fortsätter satsningen på Samverkan för bästa skolan. Detta är en satsning där Skolverket stöttar skolor som har utmaningar inom vissa områden. Regeringen föreslår nu att utöka denna satsningen successivt för att år 2020 ha utökat anslaget med 38 miljoner kronor årligen.

Analys

Det är bra att regeringen fortsätter denna satsning. Det skapar en möjlighet för att rikta statens insatser mot just de skolor som behöver dem. Regeringen behöver dock kontinuerligt se över vilka områden som ska inkluderas i satsningen. I rådande

situation blir det särskilt viktigt att staten stöttar skolor med hög andel nyanlända elever.

En skyldighet för huvudmännen att erbjuda lovskola

Sammanfattning

Regeringen avsätter 60 miljoner kronor årligen från och med 2017 för att tvinga alla huvudmän (kommuner eller friskolor) att erbjuda lovskola. Detta ska erbjudas till elevkårer i årskurs 8 eller 9 som riskerar att inte uppnå kunskapskraven för betyget E i något ämne samt för elever som avslutat årskurs 9 utan att ha blivit behöriga till gymnasieskolans nationella program.

Analys

Detta är ett bra direktiv till skolhuvudmännen. Detta är viktigt att sätta in insatser för att alla ska ha möjlighet att påbörja ett nationellt gymnasieprogram. Tillsammans med läsa skriva räkna - garantin som ska säkerställa tidigare insatser under grundskolan tror vi att fler kommer bli behöriga till gymnasiet i framtiden. Denna satsning får dock inte göra huvudmännen passiva i den reguljära utbildningen. Målet måste vara att lovskola inte ska behövas i framtiden.

Läxhjälp till gymnasieelever

Sammanfattning

Regeringen skriver i sin budgetproposition att bidraget till läxhjälporganisationer också ska gå till att stötta elever inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. När bidraget kom till 2014 var det enbart riktat mot grundskoleelever. Regeringen skriver också att de avser tillskjuta mer pengar till den del av statsbidraget som går till ideella föreningar.

Analys

Det är bra att regeringen utökar läxhjälpssatsningen så att även elever på gymnasiet omfattar. Vi vet att avhoppet är stora från gymnasiet och att elever upplever mycket stress kopplat till läxor och hemuppgifter. För att motverka detta är läxhjälporganisationer en viktig pusselbit. Sveriges Elevkårer hoppas även att den utökade satsningen på läxhjälp kommer snarast möjligt.

Utredningen om Nationella prov

Sammanfattning

Sedan utredningen om nationella prov färdigställd under våren 2016 har ett förslag skickats ut på remiss. Förslaget delar upp de nationella proven i 3 steg med: de nationella proven, nationella bedömningsstöd och en nationell kunskapsutvärdering. Vidare finns det förslag om att ge ökade inslag av extern bedömning vid betygsättning och steg mot att göra de nationella proven digitala. Regeringen avsätter i budgeteten pengar till detta fram till och med 2024. Den största budgetförändringen kommer 2022 då 71 miljoner kronor avsätts.

Analys

Utifrån att anslaget stegras fram till 2022 går det att göra analys av de nationella proven då ska vara helt digitaliserade. Det var även det som utredningen föreslog. Sveriges Elevkårer anser att det är alldeles för lång tid i ett modernt digitalt samhälle. Proven måste vara digitaliserade innan dess.

Stadieindelad timplan och mer matematik

Sammanfattning

I ett led att tillgodose elever fullgoda kunskaper i matematik lägger regeringen nu fram ett förslag om att undervisningstid i ämnet utvidgas med 105 timmar i högstadiet. I relation till detta kommer de individuella kursernas undervisningstimmar att minskas lika mycket. Reformen är planerad att implementeras från och med sommaren 2019. Vidare avser regeringen också att införa en minsta garanterad undervisningstid inom teknikämnen för att öka kunskaperna.

Analys

Det är bra att regeringen går framåt med en stadiindelad timplan. Detta stärker elevernas möjlighet att kräva den undervisningstid som de har rätt till. Det gör det också lättare för elever att byta skola under grundskolan eftersom undervisningstiden blir fördelad efter stadier istället för en klumptid utslagen på hela grundskolan. Det är också positivt att regeringen vill öka antalet matematiktimmar. Dock finns det en stor brist på utbildade lärare inom ämnet och därför behöver regeringen göra särskilda insatser för rekrytera tillbaka de matematiklärare som valt att lämna yrket. Detta skulle kunna göras genom en särskild lönesatsning.

9.2.4 Ökad kvalitet och attraktivitet i gymnasieskolans yrkesutbildning

Sammanfattning

Regeringen har tillsammans med LO och Svenskt Näringsliv deklarerat 2016 som Yrkesutbildningsåret i syfte att öka intresse för yrkesförberedande skola och belysa vikten av matchning mellan arbetslivets efterfrågan på kompetens och utbildningens utformning. Under året har regeringens utredning "Välja yrke" presenterat förslag för förbättringar inom området och ska nu skickas iväg på remiss. Regeringen har bett om att få återkomma till Riksdagen i frågan under hösten.

Däremot fortsätter Regeringen tidigare satsningar på Tekniksprånget - ett initiativ med syfte att lyfta ungdomars intresse för teknikinriktade utbildningar. Det liggande förslaget beskriver att satsningen ska kvarstå till 2019 med årlig avsättning på 11 miljoner kronor.

Analys

Det är viktigt att matchningen mellan yrkesutbildningar och den efterfrågade kompetensen på arbetsmarknaden överensstämmer. Vi ser fram emot vilka förslag från utredningen Välja yrke som regeringen väljer att implementera. Läget är dock akut, 2015 studerade enbart 24% av eleverna i årskurs 1 på ett yrkesprogram. Regeringen behöver redan nu satsa på att öka attraktiviteten i utbildningen genom öka tillgången på studie- och yrkesvägledare, reformera läroplanerna så att karaktärsämnen ligger tidigt i yrkesutbildningen samt stärka praxis i högstadiet.

9.2.5 Fler insatser för en bättre skola

Jämställdhetsintegrering och stärkta utbildningsmöjligheter för nationella minoriteter

Sammanfattning

Regeringen har en ambition att i större utsträckning integrera arbete med jämställdhet i Sveriges skolor. Tillsammans med detta föreslås även ökade anslag för förtydligad och förstärkt tillgång till lärare i minoritetsspråk. I detta förslag ingår även ökade anslag för Sameskolstyrelsen och den samiska ungdomsföreningen Sáminuorra som undervisar om den samiska kulturen.

Analys

Bra satsningar från regeringen när det gäller såväl jämställdhet som ökat anslag till Sameskolstyrelsen. Den sistnämnda är viktig då vi vet att respekten för den samiska kulturen och befolkningen brister.

Bättre insyn i fristående skolor

Sammanfattning

Regeringen arbetar på flera områden för att skapa större insyn i de fristående skolornas verksamheter. Meddelarskyddet är gällande för offentlig verksamhet och nu vill regeringen ta steget att utöka detta skydd för att inkludera fristående aktörer som finansieras med offentliga medel. Tillsammans med Skolkostnadsutredningen och Välfärdsutredningen önskar regeringen även att överse de fristående aktörernas vinstuttag och långsiktiga ekonomiska planering. En proposition om meddelarskydd förväntas presenteras under hösten. Skolkostnadsutredningen planerar att presentera sitt förslag under hösten och Välfärdsutredningen fortlöper.

Analys

Det är bra att regeringen vill likställa reglerna för fristående och offentliga skolhuvudmän. Däremot behöver regering gå längre och även utreda frågan meddelarskydd om meddelarskydd för elever. Skolan är elevernas arbetsplats och de bör ha möjligheten att rapportera om oegentligheter finns utan att behöva bli utsatta för repressalier.

9.3 Ett kunskapslyft - för ett livslångt lärande

Sammanfattning

Initiativet syftar till att öka sysselsättning och fastställa individens rätt till livslångt lärande och inkluderar satsningar på utbildningsplatser inom yrkesvux, komvux, yrkeshögskolan, folkhögskolan, universitet och högskolor. Inledningsvis kommer reformen att skapa 44 000 nya utbildningsplatser under 2016 för att, vid färdig utbyggnad, inkludera 68 000 nya utbildningsplatser till 2019. I detta förslag kommer även finnas en rättighet till komvux. Reformen syftar till att värna individens rätt till livslångt lärande och förhoppningen är även att detta ska skapa en omställning av kompetens för arbetstagare till ett föränderligt arbetsliv. Den sistnämnda reformer väntas träda i kraft redan under 2017.

Analys

Det är bra att regeringen satsar på vuxenutbildningen i allmänhet och yrkesutbildningen i synnerhet. Detta då vi vet att framtidens arbetsmarknad kommer kräva att individer kan ställa om och genomgå utbildning. Särskilt viktig blir satsningen i rådande tid då många nyanlända kommit till Sverige.

9.4.1 Fler i lärar- och förskolläraryrket

Sammanfattning

Regering satsar på att bygga ut lärarutbildningen med 3600 platser fram till 2021. Satsningen ska vara ett led i att möta den lärarbrist som Sverige står mitt uppe i.

Analys

Sveriges elever behöver fler utbildade och kunniga lärare. Idag lider många skolor av problem med att de ständigt måste ta in vikarier och många elever upplever att de får för lite tid med en behörig lärare. Sverige behöver utbilda ännu fler lärare i framtiden. Om detta löses genom att öppna upp för fler platser på lärarutbildningen återstår att se. Det förutsätter dock att läraryrkets attraktivitet uppvärderas. Vidare så efterfrågar såväl lärarfack som lärarstudenter att kvaliteten i lärarutbildningen stärks vilket Sveriges Elevkårer också ser som nödvändigt.

Utgiftsområde 17 - kultur, medier, trossamfund och fritid

15.4.2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Sammanfattning

Så som Sveriges Elevkårer tolkar budgeten så gör regeringen det möjligt för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att öka bidraget till ungdomsorganisationer med 27 miljoner kronor. Detta behöver dock förtydligas i regleringsbrevet till myndigheten som kommer under hösten.

Analys

Bidraget till ungdomsrörelsen har sedan lång tid tillbaka legat på samma nivå. Detta trots att det blivit väldigt många fler organisationer som ska dela på bidraget. Om det nu är så att regeringen väljer att utöka bidraget så är det mycket positivt. Dock kvarstår frågan om fördelningsnyckeln för bidraget. I dagsläget är den utformad på ett sätt så att incitamenten för att växa är ganska låga. Detta problem måste regeringen ta tag i.